

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЦЕНТР ОХОРОНИ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ ПАМ'ЯТОК АРХЕОЛОГІЇ
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ПОЛТАВСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ імені Василя Кричевського

**ЗВІД
ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ
ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ**

Козельщинський район

Полтава
ТОВ «АСМІ»
2015

УДК 904(457.53)
ББК 63.3(4Укр-4Пол)-7
3-43

***Друкується за рішенням Вченої ради Полтавського краєзнавчого музею
імені Василя Кричевського. Протокол № 1 від 18 березня 2015 р.***

Редакційна колегія тому:

Ю.В. Волошин, А.М. Киридон, В.О. Мокляк, Т.К. Кондратенко, О.Б. Супруненко, В.П. Титаренко, О.М. Титова,
Г.І. Фасій, К.Б. Фесик, М.А. Якименко

Упорядкування, наук. редагування, підготовка до друку В.О. Мокляка, редагування археологічної частини та передмова В.О. Мокляка, О.Б. Супруненка.

***При передруку, чи іншому використанні матеріалів, посилання на джерело обов'язкове.
Відповідальність за достовірність наведених фактів,
правильність цитування несуть автори статей.***

Автори статей: В.А. Андрієць, М.О. Авдєєва, І.О. Ворона, Л.А. Головка, І.С. Дашівець, С.Л. Кигим, В.В. Клочко, І.М. Кулатова, Л.М. Кушко, А.А. Лаврінченко, О.С. Лимар, Л.М. Лугова, В.В. Лямкін, І.С. Мельникова, В.С. Мокієнко, В.О. Мокляк, Г.М. Некрасова, В.А. Павленко, В.С. Павлюк, Д.І. Піщаний, Є.Є. Пономаренко, В.І. Посухов, Ю.О. Пуголовко, С.В. Сапегін, Г.Д. Сердюк, Н.М. Сиволап, Ю.Г. Сиволап, О.В. Сидоренко, А.М. Скирда, О.А. Скирда, Н.О. Стецюк, О.Б. Супруненко, С.П. Тесленко, О.Ф. Тригубенко, Ю.С. Фуга, О.В. Халимон, Л.П. Крупин, Л.В. Чеботарьова, Б.І. Чернушенко, В.В. Шерстюк, О.О. Шиян, В.А. Яремченко.

*На першій сторінці обкладинки пам'ятка історії та архітектури
Собор Різдва Пресвятої Богородиці Козельщинського Різдва Пресвятої
Богородиці жіночого монастиря*

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область.
3-43 Козельщинський район [Текст] = Register of Monuments of History and Culture of Ukraine: Poltava Region. Kozelshchina district / Полт. краєзн. муз. ім. В. Кричевського; Андрієць В.А., Авдєєва М.О., Ворона І.О. та ін.; ред. кол.: Ю.В. Волошин, А.М. Киридон, Кондратенко Т.К. та ін.; [упоряд., наук. ред. В.О. Мокляк; передмова В.О. Мокляка, О.Б. Супруненка]. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. – 538 с. : іл.

ISBN 978-966-182-401-9

Пропоноване увазі читача видання продовжує серію публікацій матеріалів до «Зводу пам'яток історії та культури України», що знаходяться на території Полтавської обл. Даний випуск присвячений пам'яткам природи, археології, історії, архітектури та техніки, що розташовані на території Козельщинського р-ну Полтавської обл.

УДК 904(457.53)
ББК 63.3(4Укр-4Пол)-7

ISBN 978-966-182-401-9

© Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, 2015.
© В. А. Андрієць, В.О. Мокляк, Л.М. Лугова,
І.С. Мельникова, Н.О. Стецюк,
О.Б. Супруненко, В.В. Шерстюк, ілюстрації, 2015
© ТОВ «АСМІ», оформлення, 2015

Джерела та література: ЦАМО РФ. Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 1051, 1145; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 18, 105, 210, 291, 2914; Там само. – Ф. 58. – Оп. А-83627. – Спр. 4018; Там само. – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 302; Там само. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 127, 376; Там само. – Ф. 1512. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 215, 216; Там само. – Ф. II відділ. – Спр. № 101-32-1, ві. 291с.; Там само. – Ф. 1247. – Оп. 2. – Спр. 5. – Арк. 83; Там само. – Ф. 1247. – Оп. 1. – Спр. 159. – Арк. 105; Там само. – Ф. 299. – Оп. 1610112. – Арк. 508 – 512; Там само. – Ф. 1459. – Оп. 1. – Спр. 20. – Арк. 77-81; Там само. – Ф. 229. – Оп. 166. – Спр. 53. – Арк. 112; Там само. – Ф. IX відділ. – Спр. № 101-1217-3. – Арк. 216; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 28; Архів військово-медичного музею Міністерства Оборони Російської Федерації. – Ф. 2148 ЕГ.

В.А. Андрієць

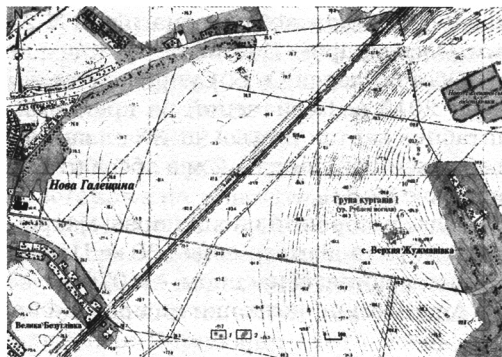
Верхня Жужманівка, с. Солоницька сільська рада

77. Курганний могильник I, IV – I тис. до н. е., епоха енеоліту, бронзового і раннього залізного віків (археол.)

Розташований за 4,016 – 4,377 км на північний схід (азимуту 57° – 66°) від приміщення Солоницької сільської ради, за 0,100 – 0,341 км на північ та захід від північно-західної та західної околиць села.

Обстежувався О. Б. Супруненьком улітку 1981 р., оглядався І. С. Мельниковою 1987 р., з метою укладання облікової документації та включення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Детально обстежувався О. Б. Супруненьком і В. В. Шерстюком восени 2014 р.

Частина курганів могильника позначена на картографічних матеріалах різного часу. На картах сер. XIX – поч. XX ст. показані два великі кургани групи (№№ 1 – 2), причому для більшого з них (№ 1)

вказана абсолютна висота над рівнем моря – 60,21 саж. Як група з трьох насипів (№№ 1 – 2, до того ж № 1 показаний як курган з двох насипів, один із яких розташований південно-західніше сучасного) комплекс позначений на карті 194 р. На німецьких копіях радянських мап є позначки двох курганів зі складу північної частини могильника й ті ж 3 кургани зі складу південної, з відносними висотами 3,5; 3,4 і 1,4 м.

На сучасних картах 1980 – 1990-х років видання значаться: курган № 2 із відносною висотою 2 м і курган № 1, як масивний насип овальної форми, із заглибиною з південного (південно-західного) боку або ж взагалі як заглибина в 2 м. На картографічних матеріалах відображене існування та розширення кар'єру, що вніс певні зміни у загальний вигляд могильника. Абсолютна висота кургану № 1 вказується як 129,6 м. Дрібномасштабні карти видання 1982 р. зазначають відносні висоти насипів №№ 1 та 2 у межах 2,0 та 1,6 м відповідно.

Кургани споруджені на краю відрогopodobного округлого підвищення плато лівого корінного берега р. Псел – лівої притоки р. Дніпро, висотою 124,5 м над рівнем Балтійського моря та близько 55,5 м над його заплавою. Знаходяться за 0,1 – 0,3 км на північний захід і захід від села, на розораному масиві угідь земель запасу, орендованому СФГ П.Л. Ліц.

Могильник займає надсхилля пануючого над навколишньою місцевістю пагорба плато й є висотною домінантою округи, за 0,081 – 0,905 км на північ –

північний схід від нагірної частини місцевої асфальтованої дороги – автопід'їзду (С 170929) до села.

У складі могильника нараховується 9 курганів та 4 «плями» – рештки знищених оранкою невеликих насипів висотою 0,10 – 2,20 м і діаметром 9 – 45 м, що розташовані у двох скупченнях ланцюгом по вісі північний схід – південь – південний захід, на відстані в 0,7 км. Північну частину могильника утворюють чотири майже знищені оранкою кургани за №№ 7 – 10, що тяжіють до північно-західної околиці, південну – скупчення невеликих насипів на захід від села (№№ 4 – 6, 11 – 13) навколо двох великих (№№ 1 – 2) заввишки 1,6 – 2,2 м. Децю на південь від них (за 0,17 км) знаходиться розораний курган (№ 3) висотою 0,7 м. Усі насипи інтенсивно розорюються.

На захід від курганів №№ 1 та 4 вздовж схилу розташована заорана заглибина (0,3 – 2,9 м) рекультивованого на поч. 1980-х рр. кар'єру, який діяв упродовж 1950 – 1960-х рр. Цей кар'єр знищив прилеглий до насипу № 1 курган за-

ввишки близько 1,4 м та, за свідченнями старожилів, рештки насипу майдану.

Обмірні дані окремих розораних курганів та їх решток наводяться нижче.

Курган № 1, висотою 2,3 м і діаметром 35 x 42 м, має овальну в плані форму, стрімко підняті поли, відносну висоту понад 2 м, абсолютну висоту 129,6 м (за картографічними матеріалами). Поряд знайдений уламок стінки античної амфори. На насипу – фрагменти зрубної ліпної кераміки. Географічні координати умовного центру (датум WGS-84) 49°09'55,9722" північної широти, 33°47'36,5292" східної довготи.

Курган № 2 здійснюється на висоту 1,6 м при діаметрі 34 м, округлий за формою, з чітко розпізнаваними полами та абсолютною висотою 128,7 м. Географічні координати умовного центру 49°09'52,1928" північної широти, 33°47'44,6999" східної довготи.

Курган № 3, висотою 0,7 м і діаметром 26 м, є залишками порівняно невеликого насипу над краєм схилу. На поверхні виявлені знахідки уламків зрубного ліпного

посуду. Географічні координати умовного центру 49°09'48,0824" північної широти, 33°47'42,2615" східної довготи.

Курган № 4, з висотою 0,3 м при діаметрі 15 м, – залишки розораного насипу з «плямою» материкового викиду на поверхні. Географічні координати умовного центру 49°09'54,7478" північної широти, 33°47'33,6991" східної довготи.

Курган № 5 – ледь помітний, заввишки 0,2 м, з діаметром 12 м, має округлу форму, залишаючись «плямою» материкового викиду й основи розораного насипу. Географічні координати умовного центру 49°09'55,3414" північної широти, 33°47'33,4905" східної довготи.

Курган № 6, висотою 0,6 м та діаметром 20 м, є округлим за формою в плані невеликим насипом на вершині ледь помітного підвищення. Географічні координати умовного центру кургану 49°09'58,8678" північної широти, 33°47'36,0445" східної довготи.

Курган № 7 здіймається на висоту 1,6 м при діаметрі 34 м, округлий за формою, з чітко розпізнаваними полами та абсолютною висотою 128,7 м. Географічні координати умовного центру 49°10'09,0885" північної широти, 33°47'41,1262" східної довготи.

Рештки курганів №№ 8 – 13 заввишки 0,1 – 0,3 м мають невеликі діаметри – 9 – 15 м округлих в плані маленьких насипів, «плями» материкових викидів на поверхні. Географічні координати умовних центрів: кургану № 8 – 49°10'10,0760" північної широти, 33°47'42,3779" східної довготи; № 9 – 49°10'11,4251" північної широти, 33°47'45,0879" східної довготи.

Загальна площа, зайнята поховальними об'єктами, становить 0,3935 га. Стан великих курганів – ближче до задовільного, не зважаючи на пошкодження оранкою, курганів №№ 3 – 4, 6 – незадовільний, №№ 5, 7 – 13 – аварійний.

Розкопки не проводилися. Група взята на облік рішенням виконкому Полтавської обласної ради № 247 від 23 квітня 1984 р., наприкінці 2014 р. проведені інвентаризаційні обстеження і підготовлена нова облікова документація для

включення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України як комплексної пам'ятки археології місцевого значення.

Джерела та література: Супруненко О. Б. Звіт про відрядження до смт. Козельщина та Нової Галещини з метою обстеження курганів ... 1981 р. // НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 04-167. – 6 арк., 1 арк. іл.; Паспорт: Курганна група (ур. Рублені могили), с. Верхня Жужманівка / Укл. Супруненко О. Б. – Полтава, 1983 // Поточн. архів ЦОДПА; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2014 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2014; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 739. – Арк. 14 – 16. – Рис. 17 – 22; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев. – [Изд. 1850-х гг.]; Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. депо, 1863 – 1878. – Атлас; Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. Железная дорога нанесена по съемке 1887 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й – [Изд. 1900 – 1917 гг.]; М-36-104-D. – Prigariwka. – Deutsche Heereskarte. Rußland 1:50 000. – Grundmaterial: Rußland karta 1: 50000 stand 1932. – Truppenausgabe Nr. 1, 1943; М-36-104-B. – Koselschtschina. – Deutsche Heereskarte. Rußland 1: 50 000. – Grundmaterial: Rußland karta 1: 50000 stand 1932. – Truppenausgabe Nr. 1, 1943; X-40-63-B-г-4. – М 1: 10 000. – Съёмка 1975 г. – ГУГК при СМ СССР. – 13-XI-78 г.; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; М-36-104-Г. – Сушки. – М 1: 50 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-

справочник / Ред. кол. П. Т. Тронько, Г. К. Злобин, Ю. А. Олененко і др.; кол. авт. – К. : Наукова думка, 1987. – С. 408; Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К. : Українська Енциклопедія, 1992. – С. 589; Полтавська область. Природа. Населення. Господарство: Географічний та історико-економічний нарис / За ред К. О. Маца. – Полтава : Полтав. літератор, 1998. – С. 320.

*О.Б. Супруненко, В.В. Шерстюк,
І.С. Мельникова*

78. Курганний могильник II (археол.)

Розташований за 2,66 км на північний схід від приміщення Солоницької сільської ради, за 0,55 км на північний схід від північно-західної частини села, з південно-східного боку від комплексу відстійників Новогаляшчинських очисних споруд, вздовж польової дороги на с. Ольгівку.

Обстежувався І. С. Мельниковою 1987 р., О. Б. Супруненком і В. В. Шерстюком восени 2014 р.

Більший курган позначений на картографічних матеріалах різного часу від другої третини XIX до кін. XX ст. На мапах 1980 – 1990-х рр. цей курган значиться як насип із відносною висотою 2 м.

Кургани споруджені на північно-східному краю відрогopodobного округлого підвищення лівого корінного берега р. Рудька (рр. Рудька – Псел – Дніпро), утвореного впадінням до неї безіменного струмка з витокami на схід від с. Оленівка, висотою понад 132 м над рівнем Балтійського моря і близько 42 м над рівнем заплави. Знаходяться на розораному

масиві орендованих угідь у складі земель запасу.

Могильник займає надсхилля пануючого найвищого в окрузі пагорба плато, за 0,64 км на південний схід від шосе Н-22 мм. Олександрія – Полтава.

Складається з двох розораних курганів висотою 0,5 та 1,1 м і діаметром 19 і 28 м, що розташовані майже за широтною віссю, на відстані 90 м. Зі східного боку знаходиться більший курган (№ 1), який свого часу мав висоту понад 2 м. Через нього пролягає польова дорога до с. Ольгівка.

Розкопки не проводилися. Проведені інвентаризаційні обстеження з підготовки до включення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України як комплексної пам'ятки археології місцевого значення.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2014 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2014; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 739. – Арк. 16 – 17. – Рис. 22 – 23; Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. депо, 1863 – 1878. – Атлас; М-36-104-В. – Koselschtschina. – Deutsche Heereskarte. Rußland 1: 50 000. – Grundmaterial: Rußland karta 1: 50000 stand 1932. – Truppenausgabe Nr. 1, 1943; М-36-104. –

Наукове видання

Упорядник – **МОКЛЯК** Володимир Олександрович

**ЗВІД ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ**

Козельщинський район

Відповідальні за випуск: В.О. Мокляк, К.Б. Фесик.

Коректор – Н.М. Сиволап.

Комп'ютерна верстка – Є.А. Кулинич.

Підписано до друку 03.12.2015 р.

Формат паперу 70×100/16.

Папір офсетний. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 44,2. Тираж 300 пр. (1-й запуск 1-110). Зам. № 11557.

Видавець і виготовлювач ТОВ «АСМІ».

36011, м. Полтава, вул. В. Міщенко, 2.

Тел./факс: (0532) 56-55-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

серія ДК №3357 від 25.12.2008 р.